

KASVATUS.

Nr. 7

4 aastakäik.

APRILL

1922.

A. Albo.

1920 a.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

ESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄALEKANDJA.

SISU:

1. V. Orav: Koolikirjandus ajaloo alalt.
2. A. Kalamees: Eesti õpetajaskonna arusaamatus kooli kehalise kasvatuses küsimuses.
3. Ingeri haridus ja kooliolud.
4. A. Ant: Kooli aed.
5. KROONIKA: Keskkoolide direktorite koosolekul. — Riigi hariduskogu koosolek. — Eesti Kooli-
noorsoo Keskliidu sekretariaadi õiendus Viljandi väärnähtuste asjus. — Eeskujuliste koolimajade plaanid. — Noorsoo Ühing Kullamaal.
6. ORGANISATSIOONIDE TEATED: Järvamaa õpetajate liidu asemikude kogu koosolek. — Peetri õpetajate ühingu aasta-peakoosolek.

Toim. aadress: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-63.

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja.

Nr. 7.

Aprill 1922.

4. aastakäik.

Koolikirjandus ajaloo alalt.

V. Orav.

(Järg.)

Iseäralist sihilikkust ehk karjuvat tendentsi ei ole „ajaloos rahvakoolidele“ märgata, kui mitte arvesse võtta autori kalduvust subjektiivse poole mõne isiku ja nähtuste hindamiseks.

Ajaloo õpperaamatu keel, nagu öeldud, peaks olema lihtne, kerge ja kujukas, laste arusaamisele vastav. Selle poolest jätab J. J. „Ajalugu rahvakoolidele“ mõndagi soovida. J. J. keel ei ole küll mitte liig teaduslik, vaid ennem teisse äärmusse kalduv — liig lihtne, vähe pilklik, kohati vananend. See on mõne keskaegse kroonika või veel parem ütelda — protokolli keel: kuiv, lühike, täis nimesid, üksikuid fakte, sisuta karakteriseerivaid määrõnu jne. Juttu ei ole, aga selle vajadust tunneb autor isegi, kui kirjutab oma raamatu sissejuhatuses: „Ajalugu jutustab meile jne.“ (1. 3). Faktide, aastaarvude ja nimede kuhjamine lühikeseks konspektiks teeb J. J. raamatu iseäranis vastuvõtmatuks rahvakoolidele, kus tema sisu võimatu on muul teel omandada, kui mehaanilise tuupimise läbi. Konspektiivselt kirjutatud raamatu pähe tuupimine on palju raskem, igavam ja tüütavam, kui konkreetselt ja elavalt kirjutatud raamatu lugemine, mis kausta poolest võib palju suurem olla. Enamjagu õpilasist lepivad sellega, mis nad õpperaamatust leiavad. Konspekti üksi

on aga vähe, teadmised jäävad pääliskaudseks. Konspekt ununeb peagi.

Konspektiivne, kuiv ja lühike keel muutub kohati tumedaks, konarlikeks ja vigaseks. Näited vaata „Kasv.“ 1920, lhk. 424.

Vigasest keelest rääkides tuleb ka Johann Jürgensi puudulikku ortograafiat ja kronoloogiat nimetada.

Kausta poolest ei ole J. J. „Ajalugu rahvakoolidele“ (1—248 lehekülge) mitte suur, ennem liig lühike, konspektiivne, vähe vastav ministriõnime õppekavadele ja nädala tundide arvule. Kahe nädala tunni juures oleks meil aasta kohta kõige vähemalt 50—60 ajaloo tundi. Kui igaks tunniks anda keskmiselt 2—3 lehekülge õppimiseks, siis võiks aasta jooksul 100—150 lehekülge ära õppida, nii et J. J. õpperaamatust jatkuks materjaali ainult kaheks õppeaastaks, peaks jätkuma aga vähemalt kolmeks.

Mis puutub raamatu välimusse, siis peab tunnistama, et iseäranis ligitõmbav ja meeldiv ta ei ole. Mulje millestgi „hallist“ jääb järele: hallid kaaned, hall paber, hallid ja mustad, tihti halvad (v. l. l. 9, 35, 40, 59, 61, 65, 144) illustratsioonid, hallid ühevärvilised kaardid (l. 25, 192).

Ma peatasin meelega nii pikalt Johann Jürgensi raamatu juures, sest need arvustavad märkused on suurelt osalt maksivad teise raamatu — J o h a n n S i t s k a „Ajaloo algõpetuse“ — kohta: Johann Jürgensi „Ajalugu rahvakoolidele“ ei ole ju õieti muud midagi, kui J o h a n n S i t s k a raamatu sõnasõnaline kopeerimine. Selleks (koopia) jääb ka J o h a n n J ü r g e n s i sulest ilmunud „lühikene ajalugu koolidele“.

J o h a n n S i t s k a „Ajaloo algõpetuse“ paremad küljed võrreldes J o h a n n J ü r g e n s i „Ajalooga ranvakoolidele“ oleks järgmised: suurem järjekindlus kronoloogilises kavas, õigem kronoloogia ja parem ortograafia.

Väärtuslikumate raamatute puudusel tarvitatakse meie algkoolides nii J ü r g e n s i kui S i t s k a õpperaamatuid, kuid minu arvates oleks parem hoopis ilma raamauteta läbi ajada, kui nende järele õpetades lastes huvi ajaloo vastu hävitada, neis ebateaduslikkust kasvades või raamatuid lõpmata parandades umbusklikkust ja kahtlust iga õpperaamatu vastu äratades.

Mõned õpetajad on katsunud J ü r g e n s i ja S i t s k a raamatute asemele tarvitusele võtta algkoolis E m m a A s s o n i - P e t e r s o n i „Vana ja kesk-aega“ ja J o h a n n S i t s k a „Üleüldist ajalugu“ (I—IV osa), kuid need katsed tuleb lugeda ebaõnnestunuiks, sest mainitud raamatud on mõeldud ja määratud teise astme koolidele, teistsugusel arenemisastmel seisvatele isikutele. Neist raamatutest on jutt eespool.

Jääks veel öelda mõni sõna raamatute kohta, mis kannavad nime: „Eesti ajalugu“ (M. K a m p m a n n, V. R e i m a n n), „Eestimaa ajalugu“ (M. J. E i s e n), „Kodumaa ajalugu“ (seesama), „Eesti rahva ajalugu“ (H. P r a n t s, O. G r o s s s c h m i d t) j. t., sest need on mõeldud ka õpperaamatuna algkoolidele.

Paremaks neist kõigist pean ma M. K a m p m a n n i „Eesti ajalugu“, iseäranis ta võrdlemisi ilusa keele ja jutustava sisu poolest. Teises trükis, mis läind aasta lõpul ilmus, on kõrvaldatud mõnedki silmatorkavad vead, mille päale ma paar aastat tagasi „Kasvatuse“ veergudel oma kaasvõitlejate tähelepanu juhtisin (artiklis „teaduslikkus ja sihilikkus“). Nii on nüüd välja jäetud enesevasturääkiv lause, kus toonitati, et

muistsetel eestlastel ei olevat olnud jumalate kujusid. Samuti on parandatud arvamine, nagu oleks vakuraamatud Eestis Gustav II. Adolf sisse seadnud. Ei kõnele M. K a m p m a n n enam Eesti rahva „tänuikkusest“ Rootsi valitsuse vastu ega ka neist ebateaduslikest oletustist, mis oleks siis olnud, kui Gustav Adolf ei oleks mitte 1632. aastal surma saand, vaid oleks 20 aastat hiljem surnud. Selle asemele on ta paigutand ilma allikat nimetamata minu mõtte, et Rootsi valitsus tahtis mõndagi hääd teha eestlastele, kuid ei suutnud seda teostada, sest hääd tahtmised purunesid mõisnikkude õiguste ja eesõiguste vastu, mida kinnitada iga troonileastuja Rootsi kuningas omaks pühaks kohuseks pidas (võrdle „Kasv.“ 1920, lhk. 9).

Peale nende paranduste on M. K a m p m a n n ka teisi uuendusi ja täiendusi teind. Nii on raamatu alguses juure lisatud päätükk Eesti rahva eelajaloolisest järgust, mis nähtavasti Tartu prof. A. M. T a l l g r e n i mõjul tehtud (v. tema artikkel „Õpetatud Eesti Seltsi toimetustes 1921: Eestlaste rändamisest Läänemaale“), ja raamatu lõpu poole on pikemalt, kui esitrükis, jutustatud Eesti oludest teorjuse päivil, „Vene usku“ minekust, väljarändamisest j. m. Sisu selgitavad pildid ja kaks kaarti omalt poolt tõstavad raamatu väärtust. Kuid M. K a m p m a n n i „Eesti ajalugu“ nõuab veel põhjalikumat ümbertöötamist. Iseäranis pean ma seda tarvilikuks Poola, Rootsi- ja Vene-aja õiglaseks, erapooletüks, teaduslikuks valgustamiseks. Praegusel kujul isegi vanemad õpilased märkavad raamatut tarvitades, kuis autor ise enese vastu räägib (v. Poola aeg) või kuidas ühed ja samad nähtused kahesuguse mõõdupuuga hinnatakse vaadates, kas nad pärit (või algatatud) Poolast või Rootsist, katoliiklastelt või protestantidelt.

Mis puutub M. J. E i s e n i „Eestimaa ajaloo“sse“, mis kolmandas ümbertöötatud trükis 1919. a. ilmus, siis ei kõlba ta keeleliselt, ei ka sisuliselt õpperaamatuks, iseäranis veel algkoolis, küpsemata vaimuga laste käes. Publiitsitlik-pastorlik stiil, täis kunstlikke võrdlusi, analoogiaid, kordamisi, tautoloogiat ja „paraku“-ohkeid teeb algkooli õpilasele raskeks autori mõtte jälgimise.

Mõtted ise sagedasti ei kannata arvustust välja, erand muidugi säääl, kus autor oma sõnadega jutustab Läti Hendriku või mõne teise kroonika sisu ja muid allikaid. Ebateaduslikud on M. J. Eiseni arvamus eestlaste usundist, ristiusu tulekust meie maale reformatioonist, Rootsi- ja Vene-ajast j. m. t. Üksikasjalikult arvustada M. J. Eiseni raamatut tähendaks uue, samasuuruse raamatu kirjutamist. Imelik, et autor, kel nähtavasti „Eestimaa ajaloo“ kirjutamisel E. Seraphimi „Liivimaa ajalugu“ käepärast olnud, ei ole suutnud sakslastele omasest ja nende juures teataval määral arusaadavast tendentsist keelduda. Eestlasi nimetab Eisen „röövliteks, kes teenitud palga saanud“ (lhk. 56), arvab, et Daani vasallid raskemalt rõhusid, kui sakslased (lhk. 106), iseäralikus stiilis ja toonis kirjutab saarlaste kuninga Vesse surmast: „Kuningale mõisteti lühike kohus: nөөr kaela!“ (lhk. 112) jne.

Oma hulgaliste vigade ja trükivigadega M. J. Eisen viis eksiteele muu seas dr. N. Kann'i, nagu ma sellest „Kasvatuses“ (1920. a., lhk. 257) omal ajal kirjutasin. Kui juba direktor ja ajaloo õpetaja keskkoolis laseb end prof. Eiseni trükivigadest eksiteele virgutada, mis siis rääkida veel algkooli õpetajatest ja õpilastest! Või arvab keegi, et viimased oma teadmiste poolest seisavad N. Kann'ist kõrgemal? Kui ei, siis parem juba loobuda eksitavast M. J. Eiseni „Eestimaa ajaloo“ ja selle tarvitamisest koolides õpperaamatuna.

Pisut parem on M. J. Eiseni väike „Kodumaa ajalugu“, kuid M. Kampmanni „Eesti ajaloo“ kõrval jääb ta igatahes kahvatuks varjuks, mispärast ka õpperaamatuna teda raske soovitada on; odavam hind ei tohiks siin mõõduandev olla.

Mõlema nimetatud Eiseni raamatu iseärasus on veel pikale venitatud algus ja lühike, tõmp lõpp, kuna ennem võiks olla ümberpöördukt: veriseist sõjust ja piiskopest raudriides vähem, seda rohkem aga viimasest aastasajast, mille jooksul eestlased on enam arenend, kui eelmiste aastasadade jooksul ühtekokku.

Et Hans Prants'u „Eesti rahva ajalugu“, millest I. ja II. osa ilmud, õpperaamatuna koolides ei kõlba, sel-

lest on kirjastajad ja autor ise väga hästi aru saand: kirjastajad ei võta trükikida ammugi valmisolevat III. osa H. Prants'u „Eesti rahva ajaloo“ ja autor tegi kord katse lihtsustada oma kuiva ja igavat kompendiumi trükkides rahvakoolide jaoks „Kõigevanem eestlaste ajalugu“, kuid nõudmist nimetatud raamatu järele ei ole ja see on küllalt paljuütlev otsus raamatu kohta. Loetav raamat ei jää kaupluse vaateaknale ja riiulile, vaid ilmub ikka uues ja uues trükis.

Samuti on nüüd unustusse jäämas O. Grossschmidt'i „Eesti rahva ajalugu“ — tendentslik poliitiline ajalugu kroonika stiilis.

Villem Reimanni „Eesti ajaloo“ kohta võiks öelda, et ta ei ole palju parem ei ka palju halvem, kui kui eelpool nimetatud autorite teosed: samuti esimene osa on laialisem, viimne (XIX. a. s.) kärbitud, XX-nes a. s. puudub, reformatsiooni ajajärk kannatab pastorele omase konfessionaalse subjektivismi all jne. Pikemalt V. Reimanni raamatu kohta vaata Hendrik Sepp'a poolt kirjutatud „sissejuhatuse“ sama raamatule ja osalt ka minu m.,rkused „Kasvatuses“ 1920, lhk. 527 kuni 528.

Kokkuvõttes kõik, mis öeldud ajaloo õpperaamatutest algkoolile, peame tunnustama, et ministerrüümi kavadele vastavad ja meetoodilisi nõudeid täiesti rahuldavad ajaloo õpperaamatud I-se astme koolide jaoks puuduvad. Võiks ehk keskkoolide kohta käivat resolutsiooni, mis V-mal üleriiklisel Eesti õpetajate kongressil vastu võeti, laiendada ka algkoolide kohta, nimelt nii: „iganend, uuema meetoodika nõuetele mittevastavate õpperaamatute tarvitamine algkoolis tuleb mittesoovitavaks tunnustada“.

Mis puutub keskkoolidesse ja neile määratud õpperaamatuisse, siis on ka siin tegemist „iganend, uuema meetoodika nõuetele mittevastavate õpperaamatutega, kuid siiski puudulikkude raamatute kõrval leidub ka paremaid, mida koolides kasuga võib tarvitada. Need raamatud oleks järgmisss: Johanna Sitska „Üleüldine ajalugu“ I—IV osa, Emma Asson „Vana ja keskaeg“, Peter Treiberg „Kõige uuem aeg“ I osa ja tõlked: Dr. K. O. Linde-

quist'i „Üleüldine ajalugu“ I—II osa (vana-, kesk-, uus- ja kõige uuem aeg) ühes V. Reimanni täiendustega Eesti ajaloost, R. Vipperi'i „Uus aeg“ kunni Prantsuse suure revolutsioonini j. m. t.

Johann Sitska „Ül. ajaloo“ teine trükk on tehtud esimese trüki järele ilma muudatusteta ja täiendusteta raamatu sisus, ainult „keele ja õigestkirjutuse uuendusi on toime pandud“ vastu autori tahtmist, nagu seda teise trüki eesõna kuulutab.

Raamatus puuduvad endistviisi kaardid ja pildid, mille kohta autor esitrüki I. jaos ütleb, et ta nende „puudust ise elavalt tunneb“, kuid . . . olude tõttu „jäävad nad raamatusse paigutamata“ . . . Olud ei ole nähtavasti vahe pääl sugugi paranend!

Tuntavalt muutunud on üksi raamatu hind. August Busch'i kirjastusel maksis „Uus aeg“ 1908. aastal kõvas köites 80 kopikat, nüüd aga „Rahvaülikooli“ kirjastusel ilmünd sama köitmata raamat maksab 150 EMk.

Ajaloo õpperaamatute seeria, nagu seda J. S. „Ül. ajal. on, on kõigiti väga soovitav ja võib öelda — isegi tarvilik nähtus. Kus üks ja sama autor käsitleb tervet ajaloo kursust, sääl ei ole karta lahkuminekut teiste autoritega (ja iseendaga!) Ainult raske on leida isikut, kes ühtlasi hästi oskaks kirjutada (õigem jutustada) nii 13—14 aastail lapsile, kui ka 18—20 aastasile. Võib juhtuda, et üldise ajaloo algus (Vana aeg“) liig „raskelt“ on kokku säetud, kuna lõpp („Kõige uuem aeg“) liig elementaarselt käsitatud on. J. Sitska ses suhtes suudab meid vaevalt rahuldada: tema keel ehk vestmise viis on küll ladus ja kerge, kohati isegi piltlik, hästi arusaadav ka sääl, kus rõhkesti tegemist võbrakeeliste nimedega ja oskussõnadega (Vana aeg).

Viimse asjaolu tingib teataval määral see, et J. S. raamatud on, nagu autor ise tunnistab, teiste rahvaste koolikirjandusest kõige parema tena välja võetud (v. III. jao esitrüki eeskõne, lhk. III).

Silmapaistev kõigis neljas jaos on aga prevaleeriv poliitiline ajalugu (valitsejad, nende elulood, sõjad). Kultuuri ajaloole (rahva vaimuelu, usk, teadus, kunst, tööstus, kaubandus) on pühendatud vähe ruumi, tihti üksikute

päätükkidena ajajärgude või raamatu lõpus, lahus neist sündmusist ja isikuist, kelle ja mille juhtijaina ehk teguritena nad tuntud on.

Materjaali valikus on autor liig palju ruumi luband muinasloolisele ajaloole, anekdootidele ja tihti asjata peensusile, detailele, mille varju päämdete kaduma kipub.

Valitud materjal on siiski enam-vähem teaduslikult õilge, iseäranis vana ajaloo piirides, kuid mida lähemale uue-emale ajale, seda enam võib märgata teatavat tendentsi, sihilikkust, mis oleneb vast neist „eeskujudest“, mille järele J. S. raamatud on kokku säetud.

Materjaali käsitus on väga mitmekeesine: kohati laiuli valguv, pükkale venitatud, kohati ümberpöördukt — liig kon-spektiivne, ühekülgne ja pääliskaudne. Sääl, kus aine käsitus detailne ja aine valikule ei ole teatavat piiri pandud, on raamatu kaust liig suureks aisund (Vana aeg), nii et ta Eesti kooli kavadele ja tarvetele sugugi ei vasta. Teisest küljest — kus „eeskuju“ on olnud sõnaahter ja nähtavasti kalduvustega natsionalistliku ajaloo poole, võõraid riike ainult nagu juhuslikult mööda minnes puudutav, sääl kipub raamatu kaust õhukeseks jääma (Keskaeg) ja nõuab tegelikult õpetajailt, kes J. S. raamatut koolis tarvitab, ohtrasti täiendusi ja parandusi.

Slaavi tõule ja tema poolt rajatud riigile on kõigis neis raamatuis vähe ruumi lubatud. Keskaaja õpperaamatus on näiteks Vene riigist üksainus rida, slaavlasist üldse 2—3 rida. Selle vastu aga väga sümpaatlik on näha, et Soome-Ugri tõugu rahvaid ei ole unustatud, nagu seda unustavad või vaikivad surnuks mitmed võbrakeelsed õpperaamatud, võib olla ka J. S. „eeskujud“.

Üksikasjalikke näiteid tuua J. Sitska raamatu vigadest ja puudustest ei luba mulle määratud 45 minutiline aeg, sest puudusi on sedavõrd rõhkesti, et „Kasv.“ toimetuse ei leidnud ruumi minu arvustuse trükkimiseks. Vahepalana võiks ainult mõned naljatilgad J. Sitska raamatuist meele tuletada. Nil võrdleb 1920-mal aastal Eesti Asutava Kogu liige ja Eesti iseseisvuse deklaratsioonile allakirjutaja J. Sitska Persia satraape meie (?) kuberneridega, hindab väärtusi endiselt tsaarirahhas või mehaaniliselt mahutades

frankide asemele margad ilma arve muutmata, nimetab *Vürtembergi* praegu veel kuningriigiks aimamata, et sääl juba 1919. aastast saadik *vabariik* ja esimeseks vabariigi presidendiks oli *cand. hist. J. Sitska* kolleega — kuulus ajalooteadlane *Vilhelm Blos*, arvab, et *Juliaanuse kalender* veel praegu tarvitusel on (kas laenu-pangas?) jne.

Autori piltlikust keelest olgu mõni näide: „Nüüd olid *Ida- ja Läänemaa*, mis verest ja lekidest suitsesid, uhke vabariigi jalge ees maas; aga juba oli vabariigi enese südame kallal uss närimas ja teda hauda saatmas. Õnnetutes provintsidest loksasid kaks Rooma pahe-mat iseloomu-omadust, halastamata validus ja täitmata rahahimu“ (221); ehk: „kortsus kulmul andis *Marius* käsu linnavärvad kinni panna“ (235); ehk veel: „Surm tuli ja võttis ta ära“ (*-Marius* suri, v. lhk. 236); sääl samas: „Juba rippus nendegi pää kohal kättemaksmise mõök“ jne.

Esimene osa *J. Sitska* „Üleüldisest ajaloo“ — *Vana aeg* — lõpeb *Lääne-Rooma riigi langemisega* (476. a. p. Kr.). Algab teine osa — *Keskaeg*, — mis *Rooma riigi langemisest* saadik ajaloolist protsessi jätkab kunni *Ameerika leidmiseni*.

Sarnases ajaloo järkudesse jaotamises ei ole midagi uut, vaid autor käib vana, harilikku ja shabloonilist rada, nagu ta „*Keskaja*“ lõpus ise tunnustab (lhk. 145): „*Pürenei poolsaar* . . . oligi see paik, kust suured leidjad läksid, kelle leidusi *vana harjund viisi* järele loetakse uema ajaloo alguseks“ (minu harvendus — V. O.).

Shabloonist kõrvale kaldumist, nii ütelda „üle aisa löömist“ võib märgata siiski mitte ainult „*Keskaja*“ alguses ja lõpus, vaid ka kõige uuema aja alguses jne. Kuna „*Vana aeg*“ lõppes *V-da* aastasajaga p. Kr., siis on loomulik oodata, et sellest (või umbes sellest) momendist algab uus ajajärk — *Keskaeg* — kui eelmise perioodi otsekohene jätk. Selle asemel, et jutustada *Rooma riigi* vallutajaist ja endise ilmariigi varemeil tekkind uusist riigest, *J. S.* kukub viisada aastat tagasi ja pajatab kuuteistkümnel leheküljel *Kristusest*, *Paulusest*, *Bar-Kochbast*, *paganausu* lõpust, *kristlaste jumalateenistusest*, *vaimulikest* ja

ristiusu mõjust. See nõnda nimetatud „ettevalmistuse aeg“ on küll tarvilik lisa „*Vana ajale*“, kus vaatamata sellele, et umbes 500 aastat möödunud *ristiusu* tekkimisest, viimasest juttu ei olnud, isegi *Kristuse sündimine* keiser *Augustuse* ajal surnuks vaigitud. Kuid küsitav olgu, millega on tingitud mainitud pää-tüki mahutamine „*Keskaja algusesse*“? Miks pääle „*ristiusu*“ n. n. „ettevalmis-tuse ajajärku“ kuuluvad veel päätükid „*rahvaste rändamisest*“, „*slaavlastest*“, „*Franki riigist Merovingide aegus*“ ja „*islamist*“, kokku 40 lehekülge?

„*Päris keskaeg*“ sisaldab kõigest kuus päätükki: „*Karl Suure ajajärk*“, „*Normannid*“, „*Saksamaa suurus*“, „*Keiser ja paavst*“, „*Kirik, rüütlikeisus ja ristisõjad*“, „*Läänemere maakonnad*“, kokku 68 lehekülge.

Lõpeb *J. S.* „*Ül. ajal.*“ II. osa jutustusega „*Uue aja tulekust*“ (lhk. 109 kuni 145).

Kuna ajaloo jaotus ajajärkudesse teataval määral relatiivne, igatahes aga kunstlik on, siis oleks soovida, et sarnane jaotus võimalikult lihtne ja õigustatud oleks. Kas selle juures käiakse „*vana harilikku*“ rada või otsitakse uusi teid, on enam-vähem autori eraasi. Õpperaamatu autor on vast rohkem, kui keegi teine, seotud õppeka-vadega ja shablooniga. Kui viimasest lubatakse kinni pidada, siis tarvis ka sõna pidada, aga mitte oma algupäraste proloogidega ja epiloogidega ajaloo jaotust keerulisemaks ja kunstlikumaks teha.

Võrreldes *J. S.* „*Keskaja*“ teist trükki esimesega, võib märgata mõnegi muudatuse, mis samm edasi või tagasi. Näited peavad kahjuks ära jääma aja puudusel.

J. Sitska „*Ül. ajaloo*“ III-mas jaos on esitrüki eeskõne välja jäetud ja uut ei ole juure lisatud, mis annab mõista, et raamatu sisus muudatusi ette ei ole võetud. See osa ehk „*Uus aeg*“ lõpeb *J. Sitska* l. jutustusega valgustusaja ainuvalitsusest. Loomulikult ootame, et kõige uuem aeg (raamatu IV. osa) käsitaks XIX-dat ja XX-mat a. s., kuid ootamata kombel viib meid autor XVI-sse aastasatta tagasi (*Inglismaa asumaade poliitika* juurde), säält pöörab tagasi XVIII. a. s. teise poole sünd-muste juure kirjeldades revolutsioonilisi liikumisi *Ameerika Ühisriiges* ja *Prantsusmaal*. Nende sündmuste kirjeldus

võtab autorilt 45 lehekülge, nii et meile kõige lähemale ja mitmeti kõige tähtsamale ajajärgule jääb üle veel 70 lehekülge. Sää! jutustatakse siis võitlusest liberalismi ja reaktsiooni vahel, pääle Viini kongressi, juuli- ja veebruarikuu revolutsioonest Prantsusmaal ja nende tagajärgedest, Itaalia ja Saksamaa ühinemisest. Süstemaatiline ajaloo kursus lõpebki 70-date aastatega XIX-mal a. s. Ülejäänud augu püüab autor täita järgmistest jupikestega: 1) Lääne-mere-maad“ Vene valitsuse algusest kunni Nikolai II-ni ja sellest 200 aastases perioodist pajatatakse kolmel leheküljel! 2) „Võitlused mõjuvõimu pärast Aasias“, mis muud midagi ei ole, kui jutt Vene-Jaapani sõjast (samuti kolmel leheküljel), 3) „suur maailma sõda“ ja 4) „Eesti riik“, millistele teemidele on küll 20 lehekülge kroonilist materjaali pühendatud. Lõpeb J. Sitska „Ül. ajal.“ päätükiga „kõige uuema aja hariduslistest edusammudest“, mille hulka kuulub muu seas ka Aafrika jagamine ja Buuri sõda!

Raamatu trükk on liig peenike, paber kare ja hall, pildid ja kaardid puuduvad.

Mis puutub Emma Asson-Petersoni raamatuisse, siis nende hääd ja vead on juba omal ajal (v. „Eesti Kirjandus“ 1913 j. t.) näidatud. Teises ja kolmandamas trükis autor on püüdnud näidata vigu parandada ja raamatut täiendada, nii et praegusel ajal tema õpperaamatud „Vana aeg“ ja „Kesk aeg“ kõige rohkem vastavad nii eespool ülesseatud metoodilistele ja pedagoogilistele nõuetele kui ka ministriummi kavadele. Neil päivil peab ilmuma trükist „Kesk-aja“ III-mas trükk, kus soovitav oleks olnud pikemalt kuulda ja näha eestlast keskajal.

Jõtkuks E. Assoni raamatule on tõlgitud M. Toriki ja täiendatud J. Toriki poolt prof. R. Vipper'i „Uus aeg“, mis venekeeliste ajaloo õpperaamatute hulgas üks paremaid oli. Raamatu sisu on küll veidi raske nõrge- maile õpilasile klassis temas (s. o. raamatus) leiduvate mõtteliste, abstrakt harutuste tõttu, kuna mõtlemisega vähe harjund lapsed parema meelega loeks ja peaks meeles kujukaid jutustusi. Siiski kohasema õpperaamatu puudusel võib prof. R. Vipper'i raamatut suurema eduga tarvitada, kui J. Sitska „Ül. aja-

lugu“ (III osa). Viimasele omaseid patustusi teaduslikkuse vastu asjata otsik- sime R. Vipper'i juurest.

Prof. R. Vipper'i raamat, nagu öeldud, ei ole lõpuni tõlgitud, vaid ainult kunni Prantsuse suure revolutsiooni. Võitluse ärahoidmiseks on Tartu pedagoogid nähtavasti tööjaotuse printsiibi järele toimetand. Nii jätkab Tartu ülikooli dotsent Peeter Treiberg ajaloo õpperaamatu kirjutamist sellest momendist, kus J. Torik prof. R. Vipper'i raamatu tõlke katkestab. P. Treibergi „Kõige uuemast ajast“ on senni ilmud ainult esimene osa, mis pühendatud Prantsuse suure revolutsiooni kirjeldusele ühes selle eel- ja järel- mänguga (Vana kord, Napoleoni aeg). Kuuldavasti pea ilmuvad ka järgmised osad. Esimese osa ilmumise puhul aval- dasin ma oma arvustuslised märkused „Kasvatuses“ 1921, lhk. 337—338. Kor- dan siinuuesti oma arvamist, mis vahe- pääl era jutuaajamisel ka mõne amet- venna poolt toetuse on leidnud, et Peeter Treibergi raamat on õpilasile veel „raskem“, kui prof. R. Vipper'i oma, nii et temast suudaksid teadlikult aru saada ainult enam arenend õpilased, iga- tahes vähem osa klassi kosseisust. Seda soovitavam on aga P. Treibergi raamat alg- ja keskkooli õpetajale en- seharimiseks.

Jääb veel nimetada Dr. K. O. Lindequisti „Üleüldist ajalugu“ I—II osa ühes V. Reimanni täiendustega eeslaste ajaloost. Minu arvates ei ole see raamat mitte halb. Mitmes asjas aga teistest veel parem: sää! leiame, näiteks, rohkem kui mujal materjaali Soomesugu rahvaste ja Põhja-maade aja- loost. Ainult kahetseda võib, et eelmine trükk otsas on ja Eesti trükiolud seda- võrd kallid, et uus trükk, kui see peaks ilmuma, hinna poolest õpilasile kättesaa- matuks jääb.

Mis puutub lõpuks muusse koolikir- jandusse ajaloo alalt, nagu: ajaloo alli- kad (kroonikad, memuaarid, reisikirjel- dused jne.), ajaloolised jutud, artiklid ja monograafiad, siis võime kõiki neid töid rõõmuga tervitada, kui soovitud kü- lalisi, sest iga õpetaja leiab alati võima- luse ühel või teisel viisil neid kasutada: kas tunnis mõne kujuka koha ette luge- da (Läti Hendriku või Russovi krooni- kast) või anda suusõnalisiks ja kirjali- keks referaatideks jne. See osa kooli-

kirjandusest ei ole mitte sunduslik igale õpilasele ostmiseks, igas kooli raamatukogus peab ta tingimata olema ühes või (mis küll soovitav oleks) rohkemais eksemplaaris. Võib anda lastele lugeda isegi alaväärtuslikke töid, näidates neile raamatus leiduvad puudused käte või veel parem-õhutatades õpilasi endid puudusi otsima ja parandama.

Kui suureks on kasvand eestikeelne ajalooisuline kirjandus, mida ühel või

teisel näol ajaloo õpetaja koolis kasutada võib, näitab juba see, et 4 aastat tagasi T. Mutsu poolt trükitud raamatute nimekiri sisaldab vähemalt 7 lehekülge „ajaloo ja elulugudest“. Neile tuleb juure lisada see rikkalik osa, mis viimaste 4—5 aasta jooksul ajaloo alalt turule on saadetud meie väsimata sullemeeste poolt, nagu: M. J. Eisen, H. Kruus, A. Kruusberg, E. Laaman, H. Prants, H. Sepp j. m. t. (Lõpp).

Eesti õpetajaskonna arusaamatus kooli kehalise kasvatuses küsimuses.

A. Kalamees, võimlemisõpetaja.

Valus on hinges, kui sellest asjast peab rääkima. Nagu noaga torgatakse südamesse, kui sellest küsimusest, kui vaesest lapsest peab jälle mõtlema. Valus on nende pärast, kellede pärast pean neid ridu siin kirjutama. Tahaks kaasa tõmmata kõigest hingest Eesti kooli liikumisele, edenemisele, paranemisele siin esitatud kujul, mis üks esimese järgu tähtsusega küsimus meie kooli elus, — tahaks kooli seesmises elus, tema kitsamas ringis midagi õige vähest läbi viia, mis asja parandaks — selleks on sul aga kümme takistust ja takistajat ees. Eesti õpetajaskond pole arusaamisele tulnud ses küsimuses, ta pole veel omale selle küsimuse suurt pedagoogilist tähtsust selgeks jõudnud teha.

Meie kooli kehalist kasvatust võetakse ikka tema vana iganend mõiste all, kui „turnimist“, tsirkuse tegemist, karglemist, jne. Õpetajaskond pole veel lahti saand endise venevaimulise kehakultuuri kütkeist, kus see õppeaine koolis ainult vormitaitmiseks ja vale alusele rajatud oli. Kehakultuurist pole veel aru saadud, kui psühholoogilisest, moraalsest, kasvatuslisest, inimest kehaliselt kui ka vaimliselt distsiplineerivast põhimõttest. Temale antakse ikka ainult välise sisu ja koore järele otsustades tema tähtsus. Eesti õpetajaskond pole veel loobuda suutnud vaheaegselt vaimusõhvast kui va ja tuubitava materjaali ülistamisest; ta pole veel lapse hinge igas tema väiksemas ilmutuses, soovis ning initsiatiivis mõistnud. Eesti õpetaja pole veel püüdeid näidanud lapse hinge arusaamiseks; on mindud ikka vana shablooni-

list teed — kus klassis istumine ja raamatulugemine — sõna laiemas mõttes — ikka esimese järgu tähtsusega arvatakse olevat. Pole veel suudetud aru saada, et vabadus, liikumine, mäng, — üldse pedagoogiline kehakasvatus, palju suurema tähtsusega on, kui see kuiv raamatu tuhnimine.

Sellepärast on pääasi koolitöös lapse hinge, liigutuste, initsiatiivi, ettekujutusvõime tundma õppimine. Pole veel aru saadud, et ülearune klassi vaimutöö lapsele koormav on, kui sinna vahel vaimulohutust, — osalt puhkamistki — mängu näol ei anta. Last õpime kõige paremini mängus, liikumises tundma; sääl on ta enam vähem vaba õpetajate survest ja klassi igavast, isegi montoonist vaikusest. Mängus õpib laps iseennast avaldama, õpib ise ennast tundma, hakkab ennast kokku võtma, õpib teisi õpilasi tundma, õpib mängu ja teiste õpilaste seaduste alla end painutama. Ta tunneb end siin vabana, ühtlasi aga ka millegagi seotud olevat. Ta õpib liikumises, mängus oma vaimu teritama, omi vaateid avaldama. Siin võib ta iseendale liikuda, kuid peab ühtlasi ka teiste kaasõpilaste huvisid tähele panema. Mäng ja üldse kehakasvatuse ala — see on iseenesest juba praktiline elu, tema kitsamas mõttes; siin elab laps kõik elu elemendid tema elementaarsemas ilmutuses läbi; siin tutvub ta praktilise elu algelementidega, tema seadustega. Üht ta võib siin, teist ei või — samasugune on ka elu — tema prak-

tilises mõttes. Sellepärast on tähtis, et meie juba maast madalast lapsi, nende eneste teadmata, mängu abil, elu algementidega tutvustame, et nad hakkaks nendega harjuma ning aru saaks, mis sääl hääd ehk paha on, mis sääl kasulik ehk kahjulik.

Kes julgeks eitada neid põhimõtteid, kes julgeks vastu hakata nendele põhimõtetele, et nad mitte õiged ehk elujõulised ei ole. Tuldagu tõendama, et need põhimõtted lapse kasvatuses mitte põhjanevad ei ole! Toogu keha-kultuuri, kui pedagoogilise abinõu igas tema laiemas mõttes, vastased, paremad ja kaaluvamad põhjused ette! Näidaku nemad, et see mitte üks paremaid abinõudest lapse igakülgse kasvatamises pole! Näidaku nemad, et laps rohkem istuda, kui liikuda ehk mängida armastab! Seda ei saa keegi kuidagi tõendada, see oleks absurd!

On veel moes endisest ajast see vaimu koormamine kõiksuguste teadustega, mis väiksele lapsele kuidagi viisi tegelikult kasulikud ei saa olla. Vähemalt ei oska laps neid teadusi, näpunäiteid kuidagi praktilises elus kasulikult tarvitada, ta ei oska nendega kuidagi otstarbekohaselt enese tarviduse järele ümber käia. Seda ei õpetata neile kooli istumise tunnis, klassis — selle sõna praeguses mõttes — mitte.

Õpetajad! Katsuge tegelikult — liikumises, mängus, kasvatuse üldmõttes seda lastele kätte õpetada, mis neile ehk muidu kättesaamatuks jääb. Viigem laps mängu — keha kasvatusse — õpetame ja juhatame talle sääl tegelikult need küsimused kätte, mis talle elus tarvilised. Õpetame ta tegelikult lihase tundega orienteerima, vaimutööga ja mõisusega ümberkäima; õpetame ta tegelikult osavust, julgust, meelekindlust, initsiatiivi — praktilise elu seisukohalt tarvitama, sest õpetame ju lapsi tegeliku elu jaoks — siis on sellest palju suurem kasu ja on sellest palju kasulikumad tagajärjed — kui meie seda ümises klassis, halvast õhus, suusõnaliselt saavutame. Ärge lugege lastele suusõnaliselt moraaliseadusi ja kõiksuguseid hingelisi tarkusi — viige see tegelikult laste sekka, nende mängu-

gudesse — võimlemisesse, siis võite loota palju suuremaid tagajärgi; kui klassi moraal — see on kui hanele vesi selga. Istutage tegelikult liikumises, mängus oma kasvatussihid õpilastesse, — siis võite kindlad olla paremate tagajärgede päale, kui seda klassiõpetamises saavutate. Vaadake lapse hiilgavat nägu ja säravaid silmi — kui ta jooksta, mängida, hüpata saab — kes suudaks siis enam vastu vaielda nendele suurtele põhimõtetele, mis siin üles säetud on. Meie lapsed ja elu ongi sellepärast halvad, et meie liig palju suuga jutustame, moraliseerime, tegelikult ja isiklikult vähe eeskujude andes.

Meie koolielu on juba teise sihi võtnud, kui see vene ajal oli. On asunud rohkem tegelikule, loovale tööle, kui see ennem oli. Ei saand järele endisel ajal lapsed koolis küllalt mängida, hüpata, liikuda — selle tõttu on ka meie praegused vanemad koolimehed, kes sel ajal õppisid ja lapsed olid, ses asjas arusaamatamad ja kinnisemad, kui praegused nooremad õpetajad. Kuid ka paljud nooremadki edumeelsemad õpetajad ei suuda veel kehalist kasvatust, kui vaimu ja keha arendavat faktorit selgena enesele ette kujutada. Ei võeta arvesse üldse vaimu ja mõistuse kandjat keha. Opereeritakse ainult vaimu kallal, söödetakse teda kõiksuguste tarkustega, mille tõttu teda liiasti koormatakse. Selle vastu jäetakse keha hooletusse, mille tõttu ta pudeneb, haigeneb ja viimaks kokku võib variseda.

Vanasti ei saand praegused vanemad õpetajad — oma õppimise ajal — mängida, hüpata, sest kooli kavas ei olnud kehalist kasvatust ette nähtud, ning ei tohtinudki laps mängida. Selle tõttu ei saand nad lapse elu kõige rõõmsamat andi — mängu tundagi, nad ei saand endid mitte lastena tunda. Nad pidid alati vagased olema, — vasa istuma, käima — muidu sasisti tutist kinni — sellest ka see vaimu külmus, tuimus, lapse hingeelu mõistmatus praeguse aja lapse seisukohalt. Sellest ka see vastuõrkumine vähemagi uuenuduse läbiviimises praeguses elavas vaimus ümbersündinud kooli keha kasvatuse küsimuses. Nad ei suuda aru saada lapse hingest, neile ei lähe see midagi korda, kas lapse vaim

sureb ehk lämbub. Neile on küllalt, kui laps tähti veerida ja üks-kord-üht oskab. See on tõsine fakt meie praeguses koolielus, selle vastu ei saa keegi vaielda.

Meil antakse õpilastele 5—6—7 tundi päevas vaimutööd, kuna kehalist tööd ainult 2 tundi nädalas on. Sedagi katsutakse piirata, sedagi katsutakse kõiksugu kitsenduste läbi kibedamaks teha. Õpilane olgu puutükk, ta seisku nurgas ehk seina ääres teibana, siis on ta hää õpilane.

Hale on see kooli loogika, haletsemisväärt õpetajad kes seda nõuavad. Keha ja vaim on ligidases ühenduses, nad nõuavad mõlemad ühevõrra arendamist, sellepärast oleks loomulik vähemalt üks tund päevas võimlemist ja mängu. Sellele seisukohale asus ka üleriikline võimlemisõpetajate kongress. Sellepärast on meil palju kõveraid, hädalisi, sante,

arstiabi palujaid, et meie lapsi laseme vähe liikuda, vähe vaba õhku sisse hingata. Rohkem vaba liikumist, mängu, puhast õhku — siis võime olla mureta meie laste, ühtlasi rahva tervise pärast. See on vääraravita algtõde, aksioom. Säält midagi juurest ära võtta ei saa. Saagu vabameelne Eesti õpetaja sellest aru, asugu õigele teele, vabanegu vanust veneaegseist iganenuist traditsioonest — siis võib rõõmus olla meie koolinoorsoo pärast, tema tervise, vaimuarneamise, edenemise pärast. Iga õpetaja imbugu kehakultuuri arendamise tarvidusega läbi — siis on meie kool õigeteel. Ka Ministrium ja Koolivalitsused esinegu ses asjas veel rohkem edumeelsemate sammudega õpetajate ees, selgitagu ja andku tõsiseid tõukeid ses tervendavas sihis. Asugu ka võimlemisõpetajad ses sihis tugevasti ja järelandmata tööle. Selleks jõudu!

Ingeri haridus ja kooliolud.

Soome ja Eesti vahel on väike maa ja rahvas, kellest suur maailm vähe teab. See on Ingeri ehk Ingerimaa (Inkeri — Inkerinmaa), kus elavad ingerlased (inkeriläised).

Kes on ingerlased?

Ingerlased on Soome sugu rahvas ja Eesti vennasrahvas. Nad on Luteri usu-lised ja räägivad Soome keelt. Ingeri soomlasi on umbes 150,000 inimest, kes elavad Peterburi kubermangus; Peterburi, Shlüsselburi, Peterhofi, Tsarskoje Selo (Detskoje Selo) ja Jamburi maakonnas.

Ingerlased, nagu teisedki väikesed rahvad Venemaal on olnud venelaste valju surve all. Emakeelt ei olnud luba koolides õpetada. Aga siiski selle pääle vaatamata koolis, kus oli ingerlane õpetaja, kõlas Soome laul ja keel. Ingerlane õpetaja on takistustest hoolimata kõrgel hoidnud rahvuslise kultuuri lipu. Ingeri rahvas, kes Vene päälinna ümbruskonnas elas ja hariduse poolt kõrgemal kui venelased on, ei ole kaotanud oma rahvuslikku elu, kultuuri, kombeid ja emakeelt. Ingerlased on laulja rahvas. Ta on oma rahvalaulude helide all ja muinasjuttude imevallas üles kasvand.

Kui vaatleme Ingeri elu, siis paistab esimesena silma Ingeri ühine „äiti“ (ema) — Kolppana õpetajate seminaar. Seminaar on juba üle poolesaja aasta seisnud ja juhtind Ingeri rahva kultuuri ja koolielu. Säält on tulnud välja üle 200 õpetaja, kes töötasid Ingeri rahvakoolides (kansakouluissa). Kui seminaarist uued, noored õpetajad iga nelja aasta tagant kevadel välja astusid (nii oli 1917. aastani), siis oli see päev üle Ingeri rõõmupühaks, millal vanad hariduse veteraanid ja rahvamehed tulid kokku seminaari katuse alla noori õpetajaid tervitama ja õnne soovima tulevas raskes töös. Ingerlases õpetajas kujunes kõik Ingeri elu ja lootus. Missugune oleks olnud Ingeri elu ja tulevik, kui ei oleks olnud Kolppana seminaari ja ingerlaste õpetajaskonda? — — — Ingerlane kooliõpetaja ei olnud ainult laste õpetaja, vaid kogu Ingeri rahva õpetaja selle sõna täies mõttes. Õpetaja töötas igal pool ja mängis juhtivat osa haridus- ja karskusseltsides, kooperatiivides, laenu- ja hoiuühisuses, ajalehis j. n. e.

Ingerlastel ilmus ka ajalehti: vabameelsed „Uusi Inkeri“, siis „Neva“, mis olid ühtlasi ka Ingeri õpetajaskonna hää-

lekandjad. Lehtede toimetajad olid Ingeri tuntud haridustegelased, nagu õpetajad : K. Tynni, J. Peräläinen, A. Vesikko, A. Haltsonen, P. Rääkönen, J. Kokkonen. Peab ütleva, et need ajalehed, mis laiale lagunesid tuhandete viisi, ei olnud lihtsad ajalehed, vaid ühtlasi ka õpperaamatud Ingeri rahvale. Pääle selle ilmus parempoolne „Inkeri“, mille lugijate arv oli üige väike. Aga kui enamlased Venemaal peremeesteks said, siis pandi lehed kinni. 1919. a. suvel, kui kestis Ingeri vabadussõda, siis ilmus Narvas, Eestis, ingerlaste leht, „Narvan Sanomat“ ja Soomes ilmus „Inkerinmaa“, nüüd — „Inkerin Sanomat“.

Kui suure ilmasõja ajal tsaari võim Venemaal langes, sajaaastased orjuse ahelad purunesid ja vabaduse kuldne päike lühikese aja paistis, siis lootis ka Ingeri rahvas, et nüüd kord uus elu paljukannatand rahvale algab.

Ilus, kaunis ja lootusrikas oli algus. Ingeri paremad pojad ja tütreid, kogu Ingeri rahvas asus agarasti tööle. Ülemaalsed seltsid, liidud ja ühingud tekkisid teine teise järele ja endised seltsid korraldati aja nõuete kohaselt. Nii töötas üleingerline haridusselts „Soihtu“ mitme osakonnaga, nagu Ingeri rahvamuuseumi osakond, raamatukogude osakond j. n. e.; ülemaaline 60 noorsoo ühingu liit „Alku“; üleingerline kaubatarvitajate ühingu liit „Aitta“, kus olid ühinend kõik Soome kooperatiivid Ingeris. Siis veel ülemaaline karskusselts „Inkeri“ mitme haruseltsiga; üleingerline kirjastusühing „Sampo“ oma trükikojaga; ülemaaline ingerlaste õpetajate liit j. n. e. Kõik need ühingud töötasid täie jõuga ühise idee — Ingeri rahva parema ja õnnelikuma tuleviku eest. Oli rõõmusav ja huvitav, et igalpool domineerivat osa mängis ja juhtis asja rahvakooliõpetaja.

Ingeri rahva ja nimetatud ülemaalistel liitude eesotsas seisis kõige rahva ja nende liitude poolt valitud kõrgem asutus : 12-liikmeline Ingeri Kesктоimkond, mille liikmeist 8 olid õpetajad (nende hulgas ka selle kirjutaja) ja 4 talupoega. Nagu juba siit näha, valis igal pool rahvas etteotsa õpetaja ja usaldas temale uue Ingeri korraldamise.

Seda kirjutades, tulevad meele ühe rahvamehe sõnad, öeldud esimesel vabaduse aja üleingerlisel kongressil : „Keda meie valime ja usaldame, kui ei õpe-

tajat, sest õpetaja see on meie“. Ja tõesti Ingeri õpetajaskond on „luu kansas luustas ja liha kansas lihasta“.

Selle lühikese vabaduse aja kestes tehti palju Ingeri Kesктоimkonna korraldusel rahva häaks. Kolppana õpetajate seminaar moodustati 5-aastaseks ja uute õpilaste vastuvõtmine ja noorte õpetajate väljaastumine igaaastaseks. 1917. aasta suvel korraldati esimesed 6-nädalised soomekeelsed kursused Ingeri õpetajatele. Kursuste tagajärjed olid hääd : 40 uut ajutist õpetajat said Ingeri koolid ja kutselised õpetajad omandasid uusi teadmisi ja tööjõudu. Peab ütleva, et soomlaste õpetajate puudus oli nüüd suur, sest venelased olid sunnitud ingerikeelseist koolidest lahkuma.

Üleingerlise kongressi (edustaja Koukousen) ja Kesктоimkonna ja õpetajate kongressi ühine otsus oli, et 1917. a. sügisest hakab Ingeris, töötama emakeelne kool, s. o. kõiki õppeaineid, nagu : arvuteadust, ajalugu, loodusteadust, geograafiat j. n. e. tuleb õpetada Soome keeles ja Vene keelt kui riigikeelt erioõppeainena.

Iga Ingeri maakonnaavalitsuse juure moodustati ingerlaste kooli osakonnad. Soomest osteti maakonnaavalitsuste arvel emakeelsed õpperaamatud ja suur, lootusrikas „aitinkielinen koulutyö“ oli ees. Sajaaastased venestamise ahelad ja raskused olid kadunud ja esimest korda elus julgelt, vabalt, rõõmsa meelega hakkas ingerlane õpetaja õpetama „vapaan uuden Inkerin lapsia“.

Jah, need olid õnnelikud päevad Ingeri koolielus.

Kui palju oli Ingeris kooli? Statistika koolide üle annab meile selge vastuse.

Tsarskoje Selo maak. oli	102	ing.	kooli
Shlüsselburi maak. oli	70	”	”
Peterhofi maak. oli	64	”	”
Peterburi maak. oli	42	”	”
Jamburi maak. oli	36	”	”

Kokku 314 ing. kooli

Kui palju oli ingerlasi õpetajaid?	
Tsarskoje Selo maak. oli	104 õpetajat
Shlüsselburi maak. oli	67 ”
Peterhofi maak. oli	47 ”
Peterburi maak. oli	22 ”
Jamburi maak. oli	8 ”

Kokku 248 õpetajat

Üle kolmesaja kooli kahe ja poole saja ingeriase õpetajaga, see juba tähendas midagi Ingeri kultuuri ja koolielus.

Mittesoomlasi õpetajaid oli veel Ingeri koolides 94.

Pääle rahvakoolide töötas kaks rahvaülikooli: üks kristlik Hapakangal ja teine ilmalik — Toksovas.

Peterburis Soome Maria koguduse majas töötas Soomekeelne keskkool (Yhteiskoulu), kus ka mitmed ingerlased õppisid ja viimasel ajal mitu aastat kunni kooli kinni panekuseni oli juhatajaks ingerlane magister Juho Peräläinen. Aga mis nüüd on Ingeris? Peab ütlema nii, nagu Kolppana seminaari juhataja, ingerlane magister K. Tynni ütles esimesel Ühis-Soome koolikongressi koosolekul Helsingis ülikooli saalis, et „rauniot on vaan Ingerissä jällella“ (ainult varemed on Ingeris jäänud järele).

Kui enamlased Venemaal võimule pääsid, siis langes ka Ingeri õukogude võimu alla. Sõnades lubasid enamlased kõik, aga tegudes mitte midagi. See mis Ingeri väike rahvas ja vähesed haritlased olid ühisel jõul üles ehitand, see on nüüd täiesti purustatud. Kõik ingeri liidud ja ühisused on hävitatud. Koolid on kinni ehk Soome ja Vene kommunistid, kelledest mõned ei ole algkooli lõpetand, ainult ühe kuulistel „määrimise“ kursustel käind, õpetavad nüüd Ingeri lastele „po krasnoi asbuke“. See ei ole ilalgi Ingeri rahvale vastuvõetav, on võõras. Raamatud, paber, valgustus ja küte puudub igal pool. Õpetajad on äranälgind ja katkistes, lapitud riides ja tohikust ehk vanadest rätikutest tehtud kingades. Ingeri pojad ja tütreid on sunnitud kodumaalt põgenema sinna, kus vabadus ja õigus valitseb — vennasrahva ulualla. Soomes on praegu umbes 70 ingerlast kooliõpetajat, nende hulgas Kolppana seminaari juhataja mag. K. Tynni, Peterburi soomekeelse keskkooli juhataja, mag. J. Peräläinen, Ingeri rahvaülikoolide juhataja agr. P. Lankinen. Siin Eestis on umbes 10 õpetajat. Tsaari valitsuse ajal oli õpetaja kardetav „element“ ja teda kiusati taga; enamlastele on ka need samad inimesed kardetavad, sest et nad õiget vabadust tahavad. Mitmed Ingeri paremad õpetajad, nagu ingerlane heilooja Juho Penttiläinen, Ingeri õpetajate isa ja Ingeri hümnuse looja Mooses Prítro on enamlaste surve all igavesti uinund.

Kui 1919. a. eestlased ühes ingerlas- tega valdasid osa Lääne-Ingerist, siis taheti selles vabas osas uuesti teostama hakata emakeelist ingeri kooli. Aga kui eestlased ja ingerlased taganesid, siis jäi see hää mõtte ellu viimata ja Soomest tellitud õpperaamatud ootavad vist praegu Tallinnas paremat ja vabamat aega Ingeris.

Nagu öeldud, on ingerlased laulja rahvas. Seda täiendavad ka juba tsaarivalitsuse ajal toime pandud 6 üleingerlist laulu-, mängu- ja spordi-pidu, milledest mitmed kümned laulukoorid sadade lauljatega osa võtsid. Viimne neist oli Kolppanas. Sääli oli ka siis Eesti laulukoor Gatshinast. Suurte kiiduavaldustega võeti vennasrahva laul vastu. Kui oli Eesti laulupidu Narvas, siis oli ka sääli palju ingerlasi vaatamas ja kuulamas. Peterburi ümbrusest sõitsid Ingeri õpetajad ja meie paremad muusikamehed seekord Narva.

Ingerlaste kirjandus ei ole suur, selle tõttu et Soomest oli võimalik valmis kirjandust saada. Mõned üksikud raamatud on ilmud ja mõned näitemängud. Neist oleks tähtsamad 3—5 vaatuses Ingeri rahva elu peegeldavad järgmised: „Orjana ollessa, Miirun valtiat ja Viimeinen ponnistus“. Esimesed kaks näitemängu on kirjutand rahvakooliõpetajad: Matti Ruotsi ja Tommi Hirvonen. Näitemängudes mõistavad nad hukka vana orjusaja ja selle aja mitmesugused valitsejad. Nagu nüüd kuulda, on Ingeri rahva eesvõitleja ja vana õpetaja T. Hirvonen saadetud Arhângeli kubermangu 10 aastaks sunnitööle. Mõlemad on olnud enamlaste ajal mitu korda kinni.

Ingerikeelsed rahvalaulud ja jutukesed on ilmud Soomes suurena raamatuna.

Ingeri hümnuse (kansallis laulu) „Tõuse Ingeri“ esimene salm oleks järgmine:

Nouse Inkeri!

Nouse Inkeri ja herää työhön,
Aamun koi jo sulle heijastaa!
Valoa jo elämäsi yöhön,
Leviää, oi armas synnyinmaa!
Väikkyen jo aamun sätehissä
Toivo herää lasten sydämässä.
Nouse Inkeri jo loppuu yö,
Nouse, nouse — suu hetkes lyö!
Eesti keeles oleks ta järgmine;

Tõuse Ingeri !

Tõuse Ingeri ja hakka tööle,
Homniku koit sulle paistab !
Valgust juba eluõesse
Veereb, oh armas isamaa !
Pildistades hommiku kiirtes
Lootus tõuseb sinu laste südames.
Tõuse Ingeri juba lõpeb õõ
Tõuse, tõuse, su tund lõõb !

See hümn kõlas igal ingerlaste peol ja rahvakoosolekul. Nüüd on ingerlaste kallim ja armsam laul keelatud, aga iga ingerlase südames ja meeles püsib ta igavesti.

Nüüd ei kõla laul ingerlaste küla- des, taludes ja koolides, vaid mängib surm ja nälg, ning valitseb toores vägi- vald ja vaen.

Aga meie, ingerlased, usume kind- lasti ja loodame, ehk praegu on küll Ingeri ja ingerlaste elu ja saatus raske, vaikib tema „sortunut“ kannel, vaikib tema „riemuisa“ laul, et kord veel hom- mik koidab, valguse ja vabaduse päike paistab üle õnnetu Ingeri.

Ja kui see vabaduse ja valguse päike tõuseb, siis on ka väike Ingeri õnnelik vaba kaljuvala Soome ja noore vaba

Eesti rinnal. Siis algab suur ja raske ülesehitamise töö Ingeris, algab kolmas kord uue emakeelse Ingeri kooli loomi- ne. Selles töös meie, ingerlased õpe- tajad, loodame Soome ja Eesti õpetajaskonnalt abi ja toetust, sest Eesti prae- gu korraldab emakeelist kooli ja meil ingerlastel on palju õppimist Eesti koo- list ja nii mõndagi võiksime laenata koo- liolude korraldamisel.

Vaadeldes siin Eestis elu, näeme kui- das siin sajad ja tuhanded rahvakoolid kuni ülikoolini vabalt jagavad emakeelel teadust ja valgust rahva lastele, sest Eesti elab ja sammub parema tuleviku poole.

Soome ja Eesti vahel olev väiksem vend — Ingeri tahab ka elada ja „se kansa ei voi kuolla, mi pyrkii elohon!“

Siis edasi vaba Eesti rahvas ja õpe- tajaskond ! Teie töö julgustab meid ja kord veel Ingeri murrab pimeduse ja orjuse ahelad ja vabana, õnnelikuna sam- mub edasi rahvuslase kultuuri lipu all.

Soovides hääd edu ja õnne haridus- ja koolitööle Eestis, tervitab

Ingeri õpetaja

Antti Seppänen.

Kooli aed.

A. Ant.

Varsi jõuab kätte kevade. Tuleb aeg kinnisest kooliruumist vabasse loo- dusse kevadistele praktilistele töödele minna. Tõuseb uuesti päevakorrade koo- li-aias küsimus. Tahaksin siin mõne siht- joone kooli-aias kohta üles säada.

Aed ja õpilaste aed. Kõige esiti peaksime enestele selgeks tegema, mis vahe on õpilaste aiad ja üldisel aiad. Aed peab olema tulutoojaks või kaunistu- seks. Suuremalt osalt peavad meie ole- masolevad aiad neid mõlemaid ülesan- deid korruga täitma, sellepärast leiame õunapuu kõrvalt sirelipõõsa, ja läätsa- puu; kapsa- ja pongandipeenraga üht- lasi lillepeenra. Aia vaiksamas osas vahest ka lehtmaja ja säälsamas kom- posti hunniku. Nii peab aed andma lauale suurepärasemaid suutäisi ja va- bal tunnil puhkepaika.

Õpilaste aed. Teistsugune peab õpilaste aed olema, mille pääülesandeks jääb võimaldada õpilastele vabas õhus

oma teadmiste ja oskuste laiendamist, neid iseseisvatele vaatlusile ja katseile virgutada ja võimaldada õppeaineid konkreetsetl käsitada; õpilastel looduse nähtuste tarbekohasusest ja järjekindlu- sest õiget arusaamist kergendada; nen- de armastust looduse vastu ja ilutun- net arendada. Siin peab ka võimalus olema vaba tundi mööda saata. Õpi- laste aed peab sellega olema õpilasele töökohaks, mänguplatsiks ja puhkepai- gaks. Aia ülesanne määrab juba teised omadused: esiteks ei või õpilaste aiast sissetulekuid oodata, teiseks ei või säält ka mingisuguseid järjekindlaid teadus- likke töid loota. Kõik peab kujunema laste ja olukorra kohaseks. Aia koht peab olema koolimaja lähedal ühes õpi- laste mängu- ja võimlemisplatsiga, la- hus õpetajate aiast. Maakoht peab või- maldama kõiksuguste taimede kasvu, kevadel vara ja sügisel hiljal aiast tööta- mise (kaevamist, mõõtmist, vaatlemist,

külvamist ja istutamist ja taimede bioloogilist arenemist jälgida). Arukordadel võime kõigile nõuetele vastava maa kätte saada, sest koolidele jäetakse enamasti alati niisugused maa-alad, mida enam keegi teine ei taha. Siin võib ainult pikaldane ja kindel töö õpetaja poolt parandust tuua. Kus praegu koolid endistes herrasmajades asuvad, säälgi on enamasti alati aiad koolimaadest eraldatud. Suurt raskust teeb ka see küsimus, et kooli ülevalpidajad ei taha selleks eraldi maad anda, ehk see küll algkooli seaduses on ette nähtud. Pea kuskil ei ole õpetajad seaduses ette nähtud norme kätte saanud. Sellepääle vaatamata peab õpetaja õpilastega jagama.

Aia maa jaotus ja suurus. Kuipalju peaks õpilaste aias maad olema?

Esiteks peab igal õpilasel aias üks peenar ühes vahedega 3—4 ruutsülla suuruses olema, teiseks peavad veel iga klassi jaoks ühistükkid ühiste klasside vastavate tööde jaoks olema. Iga klassi osa peab teistest vahettedega lahutatud olema, mis mitte kitsamad süllast olla ei tohi, et õpilastel vaba liikuda oleks. Aia ümber peavad varjupuud ja pöösad istutatud olema. Siis peab veel iluaed olema, mis väga hästi võib olla kokkusaetud klasside ühistükkidest. Võtame kooli, kus 100 õpilast on. Jätame esimese klassi arvest välja, arvates teiste klasside õpilased 75 pääle. Igal õpilasel on 3 ruutsülda, teeb välja 225 ruutsülda. Klasside ühistükkid igaüks mitte vähem kui 20 r.-sülda — 100 ruutsülda (6-klassiline kool). Teed klasside tükkide vahel 100 r.-sülda. Kaitse istandused tüki ümber kolmest küljest, kui ühel küljel mänguplats on, 60 sülla pikkuses, s. o. 60 ruutsülda. Kokku oleks sarnase kooli juures õpilaste aia minimaalne suurus 485 ruutsülda. Peaks veel juure arva ma komposti ja teiste tarvisminevate aia-muldade koha. Nii peaks aia suurus olema 500 ruut-sülda.

Mis peab aias kasvata t a m a. Õpilase üksik-osal peab kõik lapse arusaamise ja iseloomu kohaselt sündima. Ainult sel korral võib õpetaja oma nõuga appi tulla, kui õpilane temalt küsib ehk ise valikuga valmis ei saa. Kasvatamiseks kõlbavad kõik taimed põlluviljadest hakates, keeduviljad, lilled, metsarohud ja mõned umbrohu sordid. Õpe-

taja peab aga järele vaatama, et kõik tööd korralikult tehtaks ja et igaüks oma maa eest tarvilikku hoolt kannaks. Isiklik peenar jääb õpilase hoole alla kunni kooliaja lõpuni ehk koolist lahkumiseni.

Ühistel klassi tükkidel kasvatatakse klassi seisukohast huvitavaid taimi ehk terveid taimeühinguid. Siin tulevad ühisel jõul üksikute taimedele ehk taimeühingutele vastavad kaswutingimised luua ja neid sääl kõige oma iseärasustega tegelikult tundma õppida. Muude seas on soovitavad ka vesi- ja rabataimed, milleks tulevad kunstlikud rabad ja järvekesed teha, kuhu ka võib veepuukaid ja loomakesi asetada. Aia kaunistuseks olgu ka õpilaste ühistükkidel lillepeenrad ja ilupöösad. Suured viljapuud ei ole õpilaste aias mitte soovitavad, sest et nad töötamise juures asjata tülikks oleks. Marjapöösaid võiks mõni olla teede ääres ja ühistükkidel kaunistuseks.

Tööd aias. Tööd aias jagame üksikute õppeainete järele. Esimene koht tuleb anda loodusõpetusele, siis matemaatikale, maadeteadusele, joonistamisele ja voolimisele, kehalisele kasvatusesele ja keele arenemisele.

Loodusõpetus. Sügisel mullapinna ettevalmistamise juures õpitakse tundma mullakihte, taimede juurte laialilagunemist ja nende mitmesuguseid teisendeid. Õpilane võib näha neid raskusi, millega taime juur võitlema peab, et toitu leida. Tulevad selgesti nähtavale mitmesuguste taimeliikide juurte iseärasused, nagu toidu-tagavarad juurtes, juurteil peituvad pungad jne. Ei pääse ka maapöue talvekorterisse pugend putukad vaatlusest. Kevadel vara paistab mullapinna üleskohendamise juures silma mõju, mida talv taimede, loomade ja mullapinna pääle avaldand. Edasi tuleb pungadest lehtede ja varte puhkemine, seemne tera idanemine ja selle eeltingimused, orase tärkamine oma mitmesuguste iseärasustega. Taimede ja taimeühingute kevadine arenemine. Kevadised putukad taimedel. Mitmesugused taimede haigused ja nende põhjused. Taimede lopsakas ja kindurus. Öite puhkemine ja öite külalised. Tolmutamine. Putukate lennuaeg. Seemne kasvamine ja valmimine.

(Järgneb).

Kroonika.

Keskkoollide direktorite koosolekul,

mis hiljuti haridusministeeriumis ära peeti, võeti vastu mitmed kooliellu puutuvad otsused, mis siinkohal lühidalt esitame.

Õpilaste pidustused tulevad korraldada õpetajate osavõtmisel. Pidudel ette kantavat materjaali peaksid selgitama õpetajate seletused ja loengud. Pidudel tuleb tingimata välja jätta avalik ja salajane viinamüük. Õpilased ei tohi esineda kostüümides, mis ei vasta viisakuse nõudele. Peaksid ära jääma ka kahemõitelse sisuga tantsud ja kupleed.

Väljaspool kooli tuleks õpilastele kinoetendusi korraldada. Teistes kinodes käimine tuleks õpilastele ära keelata.

Et õpilaste meelelahutuste väärtust, eetilist ja esteetilist mõju tõsisa, tuleks intensiivsemalt laulu, muusikat, sporti, rütmilist võimlemist ja seltskondlisi mängusid edendada. Eriti suurt tähelepanu tuleks ilulugemisele lubada.

Õpilastele spordi lõbu kättemuretsemiseks tuleb haridusministeeriumil ja koolivalitsustel hoolt kanda ja sellekohased summad eelarvesse võtta.

Et ruumi puudusel kõik algkooli õpilased ei pääse keskkoolidesse, siis tuleb keskkoolidesse sisseastumisel võistluseksamid korraldada.

Suurt koolimajade puudust silmas pidades leiab koosolek tarvilikuks, et koolimajade ehitusfondi seadusesse punkt üles võetaks, mille järele riigi poolt 1922. a. jaoks 100 miljoni marka ehitusfondi määrataks. E. M.

Riigi hariduskogu koosolek

on 10. aprillil s. a. kell 11 e. l. Tallinna tütarlaste kommerskooli ruumides. Päevakorras on:

1. Eetilise distsipliini tõstmine koolis.

2. Koolinoorsoo organisatsioonide korraldamine õpetajate osavõtmisel.

3. Õpilastele mõistliku meelelahutuse eest hoolitsemine.

4. Keskkooli uue korraldusega ühenduses olevad küsimused.

5. Uute õpilaste vastuvõtmine keskkoolidesse.

6. Kooliaja pikendus maal asuvais algkoolides.

7. Täienduskoollide avamine.

8. Kursused õpetajaile.

9. Lühikeseajalised oskuskursused.

10. Rahvaharidus väljaspool kooli.

11. Mitmesugused läbirääkimised.

E. M.

Eesti Koolinoorsoo Keskliidu sekretariaadi õiendus Viljandi väärnähtuste asjus.

Meie ajalehed, eriti parempoolsed, on Viljandi väärnähtuste puhul koolinoorsoole mitmesuguseid väärnähtusi ette heitnud. Neist etteheidetest on mitmed põhjendamata. Tõe jalulesäädmiseks on Eesti Koolinoorsoo Keskliidu sekretariaat saatnud ajalehtedele, kes koolinoorsugu põhjendamata süüdistand, pikema faktilise õienduse, mis need ajalehed aga mitte avaldand ei ole. Ka „Kasvatusele“ on see õiendus saadetud. Et aga „Kasvatus“ koolinoorsugu põhjendamata süüdistand ei ole ja, pääasjalikult sellepärast, et õiendus kinnitab sedasama, mis meie juba „Kasvatuse“ juhtkirjas avaldand oleme, ei arva meie tarvilikuks seda õiendust avaldada, pääle selle osa, mille faktilist külge meie puudutand pole ja mis järgmiselt käib:

„Samal ajal kui „Koidus“ „olengut“ peeti, on osa noori kogund ühe kohaliku keskkooli ruumidesse, kus mingisuguse imeliku muusika saatel, mida paari kontrabassiga on sünnitatud, hullupöörases karglemises on tantsitud kunni hommikuni. Vahepeäl on elekter kustund, kuid see ei ole segand — pimedas olnud veel parem tantsida“.

Nii „Sakala“.

Kogutud andmete põhjal Viljandi koolijuhatajatelt langeb ka see laimandus ära. Tantsitud korterites on, kuid see pole kuski sündind paari kontrabassi saatel ega kunagi pimedas“.

E. M.

Eeskujuliste koolimajade plaanid

on haridusministeeriumi poolt paljundatud ja saadeti hiljuti koolivalitsustele kätte. Ühe plaani järele läheks kolmeklassilise koolimaja ehitus 2 miljoni marka maksma. See maja oleks 15 sül-

da pikk, keskmiselt 8 sülda lai ja 2 1/2 sülda kõrge. Temas on järgmised ruumid: 3 klassituba, 1 käsitööklass, 1 riiehoiutuba, 1 rekreatsiooniruum, 1 õpetajate tuba, kooliteenija korter ja 2 väljakäigukohta. Selle koolimaja juure on mõeldud ehitada teine maja õpetajate korteriteks ja õpilaste ühiselu-ruumi-

deks. See läheks 1.250.000 marka maksma. E. M.

Noorsoo Ühing Kullamaal.

Kullamaale on asutatud ülemaaline Noorsoo Ühenduse osakond. Esialgul on liikmeks astunud õpetajad ja õppiv noorsugu. —u.

Organisatsioonide teated.

Järvamaa õpetajate liidu asemikude kogu koosolek

27. veebruaril 1922. aastal.

Koos on järgmiste ühingute esitajad: Paide, Järva-Jaani, Tapa, Peetri ja Koeru. Esitajaid pole ilmund Türi, Ambla, Madise ja Kärü ühingute poolt.

Päevakord: 1) Liidu 1921. a. aruanne. 2) 1922. a. eelarve ja tegevuskava. 3) Aruanded kohtadelt. 4) Kohtadel algatud küsimused. 5) Valimised. 6) Koosolekul algatatud küsimused.

1. Liidu tegevuse aruande kannab ette A. Eglon, kassa aruande — J. Timson; aruanded võetakse ühel häälel vastu.

2. Paide õpetajate ühingu tegevuse üle annab aru A. Eglon, rõhutades üldist loidust õpetajaskonnas, eriti Paide õpetajate ühingu.

Järva-Jaani ühingu poolt — I. Väli, põhjendades loidust üldise ühinemise süsteemiga. Ühingu on kohuseks tehtud sunduslik „Kasvatuse“ tellimine ühingu piirkonnas asuvaile õpetajaile.

Peetri ühingu poolt — rõhutab Kuuskmann õpetajate loidust.

Koeru ühingu poolt — tähendab J. Jürgenson, et ühingu juhatuse poolt kõik võimalikud sammud astunud loiduse kõrvaldamiseks. Ka otsustatakse korrata eeltuleval kevadel „Noorte Püha“. Lisab juure, et ühing mitte midagi poleks teind, soovida jääb aga palju.

Tapa ühingu poolt — R. Sumner teatab, et õpetajad võtavad osa igasugusest muust seltskonna tööst, mitte aga õpetajaskonna omast. Vaatamata suure loiduse pääle on suurem osa ühingu piirkonnas asuvaist õpetajaist organiseeritud.

3. Eelarve 1922. a. peale võetakse vastu järgmisel kujul:

Tulud:

Liikmemaks	28000.—
Ülejääk 1921. aastast	10000.—
Kokku	38000.—

Kulud:

Asjaajaja palk	6000.—
Kantselei kulud	4000.—
Sõidu kulud	3500.—
Ajakirjanduse tellimine	1000.—
Kõnekoosolekud	5000.—
Õpetajate kodu	12000.—
„Kasvatuse“ kulud	6500.—
Ettenägemata kulud	1000.—
Kokku	38000.—

Tegevuskava kannab ette I. Valk, peatades järgmiste punktide tähtsuse juures: a) liidu raamatukaupluse avamine; liidu pädagoogiline tegevus; c) professionaal-eeetika tunnistuste väljaandmise küsimus; d) liidu asukoht; e) vanade õpetajate kodu; f) liidu korteri küsimus; g) õpetajate organiseerimise lõpule viimine.

Läbiharutes üksikute punktide viisi liidu juhtuse poolt kokku säetud tegevuskava, võeti vastu järgmised otsused:

a) põhimõtteliselt tunnistati tarvilikuks Järvamaal liidu raamatukaupluse avamine, eeltööde tegemine ses suhtes jätta juhatuse hooldeks;

b) Haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja h-ra Ollik tutvustas asemikude kogu liikmeid kavatsatavate pedagoogiliste nädalate korraldamisega Tallinnas. Asemikude kogu tunnistab tarviliseks pedagoogiliste nädalate korraldamise Tallinnas ja leiab soovitavaks, et Liidu juhatuse paneks eriti rõhku pedagoogilise külje süvendamise ja koduse kasvatuse pääle;

c) professionaal-eeetika tunnistuste väljaandmise suhtes võetakse vastu

järgmised otsused : 1) professionaal-eetika tunnistuste nõudmine tuleb valit-susliste asuustele kohustuseks teha seadusandlisel teel ; 2) valida kolmeliik-meline komisjon, kes töötaks välja hil-jemalt 4 kuu jooksul alused prof.-eetika tunnistuste väljaandmise suhtes kopteeri-mise õigusega. Komisjoni valitakse h-rad Väli, Eglon ja Paal. Senni kui komisjoni poolt tunnistuste väljaand-mise alused välja töötatakse, annab tun-nistusi välja organiseeritud õpetajate liidu juhatus;

e) f) liidu juhatusele kohuseks teha liidule tarvilikud ruumid leida ajutiseks liidu asukohaks ja õpetajate koduks.

g) otsustatakse : 1) paluda, et õpe-tajate liidul jäetakse võimalus saata hää-leõiguslisi saadikuid maakonna haridus-nõukogusse ja see seadusandlisel teel maksma panna, 2) välja kutsuda refe-rente esinema kohtadel, kus õpetajaskon-nas suurem loidus valitsemas on.

Liidu juhatusele valitakse kinnisel hää-letamisel : J. Paal, A. Eglon, J. Tim-son, M. Väli, M. Vaim, J. Johanson ja E. Tuulik, kandidaadiks : J. Söödor, J. Ruus ja R. Summer. Revisjoni komis-joni : S. Kass, A. Piigert ja A. Rõuk, kandidaadiks J. Kuuskmann.

Asemikkude kogu, läbirääkimistel tut-vudes sündmuste käiguga õpilaste aktiivse väljaastumise asjus Järva-Jaani kõrgema algkooli juhataja M. Väli vastu ja lei-des, et see väljaastumine oli väljaspool kooli seisvate isikute poolt organiseeri-tud oma isiklikkude ja poliitiliste arvete õiendamiseks, mõistab kategooriliselt hukka ja protesteerib sarnaste isiku-te musta teguviisi vastu, kes meie noor-soo arenematut otsustamisvõimet, isikli-kes huvides kasutavad, ning loodab kind-lasti, et vastavate ametivõimude poolt pääle sündmuste juurduse toimepane-mist süüdlased isikud vastutusele võe-takse. Organiseerimistöö tuleb lõpule viia, et õpetajaskond kõigile kallalekip-pumistele, mis kooli uuendust halvata ähvardavad, ühisena väerinnana vastu vastu astuda võiks.

Otsustatakse Järvamaa õpetajate päev

kokku kutsuda käesoleva aasta aprilli lõpul ehk mai algul, koha määramist lii-du juhatuse hooleks jättes.

Peetri õpetajate ühingu aasta-peakoosolek

peeti 5. märtsil s. a. Peetri algkooli ruu-mes. Koosolekust võtsid osa 16 õpetaja-t. Ühingu esimees J. Kuuskmann kan-dis ette ühingu tegevuse aruande möö-dund aastal, millest muu seas selgus, et Ühingu piires töötavad 25 õpetajat ; neist 12 nais- ja 13 meesõpetajat. Neist olid ühingu liikmed 10 nais- ja 11 mees-õpetajat. Ühingu liikmeiks ei ole astund 2 õpetajat, kuna 2 õpetajat koosole-kul soovi avaldasid liikmeks astuda. Kassa kui ka tegevuse aruanne võeti ühel häälel vastu. Vastuvõetud 1922. aasta eelarve kogusumma on 11.848 mk. 85 penni. Selles summas on ette nähtud 4000 marka Ühingu raamatukogu täiendamiseks. Summa loodetakse pidu sissetulekust saada. Liikmemaks mää-rati 50 marka aastas. Ühingu kasuks. Otsustati Ühingu „Kasvatus“ ja „Rii-gi Teataja“ tellida. Tehti kohuseks kõi-gile Ühingu piires elavaile õpetajaile, endale käesolevaks aastaks „Kasvatus“ tellida, ning õpetaja Kuuskmanni ettepanekul võeti samal koosolekul telli-misi vastu, kus 10 eksemplaari telliti. Tunnistati tarviliseks, et õpetajad Ühin-guilt, kus nad enne teenind, mingi tõenduse tooksid endi teenistuse ja elu-kommete kohta. Samasugused tunnistu-sed tulevad ka anda Ühingust lahkund liigetele. Juhatusele valiti : P. Lenk, J. Aan ja J. Kuuskmann, kes endi vahel jaotasid ametid järgmiselt : esimees Kuuskmann, kirjatöötaja Aan ja lae-kahoidja Lenk. Revisjoni komisjoni valiti : J. Laane, K. Lenk ja E. Jür-genson. — Maakonna liidu asemikkude kogusse — J. Laane ja J. Aan. Majan-duskomisjon, kes möödud aasta lõ-pul oma tegevuse algas, ja kuhu kuulu-sid õpetajad : Aan, Samler, Mägi ja Lande, jäi endiseks.

Jõudis müügile:

Ajakiri „LOODUS“ № 2

Hind 60 marka.

SISU: Toimetuselt. — Prof. J. Särvi: „Einsteini teooria“. — Dots. H. Kaho: „Füüsioloogiliselt tasakaalus lahnudid“. — Drd. A. Audova: „Funktsionaalne kohanemine“ (järg). — Prof. Dr. J. G. Granö: „Eesti maastikulised üksused“. — Väiksed teated: J. R.: „Ernest Stackletont“. V.: „P. Abel taimeteadlasena“. V.: „Joh. Aidas...“ „Elanikkude arvestamine välismail“. Arvustused. — Ajakirjandus.

On saadaval ka „Loodus“ nr. 1.

Hind 60 marka.

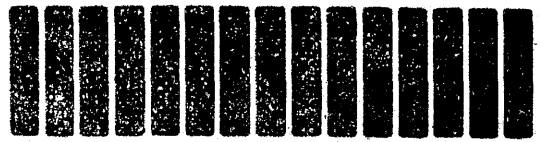
SISUKS: Prof. J. Vilipi, Dots. P. Kogermann'i, Prof. D. Rootsmann'i, Dots. K. Koch'i, Prof. Dr. F. Bucholtz'i, Drd. A. Audova, Kapt. A. Trom'i, Dots. H. Reichenbach'i ja teiste tööd.

Ajakirja „Loodu'se“ tellimisi võetakse vastu: Tartus, Vana tänav nr. 1 K.-ü. „Loodus'es“ ja igas Eesti vabariigi postkontoris

Tellimise hind: aastas 300 mk., pooles — 165 mk.

Üksikud numbrid saadaval igas paremas raamatukaupluses.

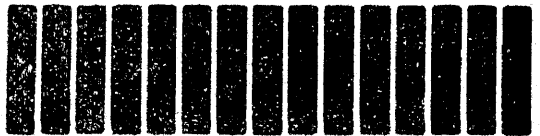
R.-ü. „Loodus“, Tartus.

Haridusministeeriumis otsekohesest hallikast saadud teadete järgi vajab Läti- maal Marienburis olev Eesti algkool

Eesti õpetajaid,

vähemalt kahte. Palgatingimised oleksid järgmised: rahapalk kuus 4000 kuni 5000 Läti rubla, pääle selle prii korter, küte ja valgustus. Produktide saamist lubavad lastevanemad kõigiti kergendada. Ülesanda tuleks Marienburgi Eesti kooli eestseisjale hra Voldemar Poimole.

Ajakirja „Kasvatuse“ tellimisi

võtavad vastu kõik postkontorid.

Peale postkontorite võtavad tellimisi vastu:

- Tallinnas:** K.-ü. „Kool“, Suure Karja tänav, Tallinna õpetajate Seltsi asjaajaja õp. J. Tamm, seltsi büroos, Gogoli tän. 4.
- Pärnus:** Pärnu õpetajate osatühisuse „Liidu“ raamatukauplus. Pärnu õpetajate ühingu kassahoidja õp. J. Mühlbach.
- Narvas:** Narva õpetajate Seltsi esimees õp. J. Sõster.
- Tartus:** „Postimehe“ raamatukauplus. Op. J. Soll, Tartu õpetajate Seltsi büroos, Jaani tän. 14.
- Viljandis:** Viljandimaa õpetajate Liidu raamatukaupluses hra A. Moks.
- Rakveres:** Eesti õpetajate Vastastikku Abiandmise Seltsi raamatukauplus.
- Paides:** Tarvitajate ühisus „Iva“.
- Järva-Jaanis:** õpetajad M. Väli ja J. Laan.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI

„KASVATUS“

ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel 2 korda kuus igal 15. ja 30. kuuapäeval endises suuruses.

„KASVATUSES“ ilmuvad kirjutused kasvatus- ning hingeteaduslistest ja metoodilistest kui ka koolikorralduslistest küsimustest, teated koolielu tähtsamaist sündmustest, eriti kooliuendusliisest liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjandusliste toodete arvustused ning ülevaated ja teated õpetajate kutseühingute tegevusest. 1922 a. kevadel hakkavad koolikohtade osas ilmuma teated vabaist koolikohtadest, teenistusest õpetajaist jne.

Erilist tähelepanu lubab „KASVATUS“ tegelikkude kasvatus-õpetusliste küsimuste lahendamisele ja koolikirjanduse arvustusele. Üheks tähtsamaks ülesandeks peab „KASVATUS“ töökoost küsimuse selgitamist. Üldkasvatus- ning hingeteadusliste küsimuste käsitamisel paneb „KASVATUS“ rõhku aine lihtsa ja arusaadava, populäärase käsitusviisi peale.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekandjana loeb „KASVATUS“ omaks tähtsamaks ülesandeks kaitsta meie kooli ja tema huviseid, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja õpetajate kutseühingude alt.

Sellepärast peaksid meie ainukest kasvatus-teaduslist ajakirja lugema kõik meie kooli- ning haridus-tegelased, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse ja ajanõuete kõrgusel. Huvi „Kasvatuse“ vastu ei tohiks puududa ka meie haritud lastevanemail kui ka kõigil neil, kes tähtsaks peavad meie rahva kasvatust ja haridust.

„KASVATUSE“ kaastööliseks on Eesti õpetajad kooliarstid ja haridustegelased. Eriti on kaastööd lubanud järgmised õpetajad, haridus- ning koolinõunikud, kooliarstid ja haridustegelased:

J. Annusson, Riigikogu hariduskomisjoni ja Eesti Opet. Liidu esimees, keemik; **Chr. Brüller**, Tallinna linnakoolinõunik, arvuteadlane; **I. Eschstamm**, Pärnu tütarl. güm. direktor; **J. Johanson**, Harjumaa koolinõunik; **Dr. H. Jürgenson**, tegelik arst; **J. Kalkun**, Tallinna õp. seminaari loodusteaduse õpetaja; **J. Kents**, Tallinna õpet. seminaari maateaduse õpet.; **O. J. Kiesel**, Tallinna poegl. kauband. kooli õpetaja; **J. Kiivet**, tehnikumi õpetaja, arvuteadlane; **J. Koppel**, Saaremaa koolinõunik; **A. Kuks**, Tallinna linnakoolinõun., hingeteadlane; **A. Kurvits**, Tartumaa koolinõunik; **A. Kõiv**, Valga maak.- ja linnakoolinõunik; **J. Käis**, Võru õpet. semin. direktor, loodusteadlane; **O. Kõlbas**, kunsttööst. kooli õpetaja; **A. Kivi**, Haapsalu õpet. seminaari õpetaja; **H. Linsi**, **A. Luur** ja **M. Meos**, Virumaa koolinõunikud; **F. V. Mikkelsaar**, haridusministri abi ja haridusnõunik; **O. Mäik**, Pärnu linna ühisrealgüm. direktor; **H. Männik**, loodusteadlane; **N. Neuhaus**, Tallinna II. realkooli direktor, arvuteadlane; **G. Ollik**, haridusminist. kooliosakonna juhataja; **Cand. hist. V. Orav**, Tallinna poegl. güm. õpet., ajaloolane; **V. Peet**, Tallinna poegl. güm. inspektor; **Prof. J. Piiper**, loodusteadlane; **J. Port**, loodustead. üliõpil.; **J. Piiskar**, Riigikogu liige; **Dr. M. Püümaan**, Riigikogu liige, kooliafst; **V. Raam**, Rakvere õp. semin. direktor, keeleteadl.; **A. Reeben**, Tartu linnakoolivalitsuse juhataja, loodusteadlane; **H. Reimann**, õpetaja, hingeteadl.; **H. Roos**, Tallinna õp. semin. direktor, hingeteadlane; **Prof. D. Rootsmann**, täheteadl.; **M. Roots**, Viljandimaa koolinõunik; **Assist. Jaan Rumma**, loodusteadl.; **J. Rummo**, Vestholmi güm. õpetaja; **R. Rägo**, Riigikohtu prokuröör, õigusteadlane; **Mag. A. Saareste**, (Saaberik), keeleteadlane; **H. Summer**, Harjumaa koolinõunik; **V. Tammann**, Tartu linnakommertsikooli inspektor; **J. Tork**, Tartu õp. semin. direktor, ajalooteadl.; **Cand. hist. P. Treiberg**, ajalooteadlane; **A. Usai**, Põlva realkooli õpetaja; **A. Veidermann**, Tallinna linnakooli juhataja, loodusteadlane; **Dr. phil. Väisälä**, Tartu ülik. professor; **A. Öunapuu**, Eestikeele õpet. Tallinna II. realkoolis; **J. Öunapuu**, Haapsalu õpet. seminaari direktor; **K. Öunapuu**, Tallinna II. realkooli õpetaja; **E. Enno**, Läänemaa koolin.; **G. Reial**, Tartu koolinõunik.

„Kasvatuse“ tellimishind on:

aastas	500 marka.
poolaastas	250 „
veerandaastas	125 „
üksiknumber	25 „

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksiknumbrid saadaval igas paremas raamatukaupluses. Endiseid aastakäike on veel saada.

Et „KASVATUSE“ lugejaid üle maa,

ON KUULUTUSTEL

kõige õtstarbekohasem paik „KASVATUSES“. Seda peavad eriti silmas kirjastus-, kooli- ja sporditarvete valmistusärid, raamatu- ja kirjutusmaterjaali kauplused, sest „KASVATUS“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajatele — kõigile koolidele kõigis kodumaa nurkades. Loomulik, et koolivalitsused õpetajate valimistekuulutused avaldavad tingimata „KASVATUSES“, kust kaudu valimised asjast huvitatutele kõige paremini teatavaks saavad.

Kuulutuste hinnad on: terve lehekülj — 2000 marka, 1/2 lehekülje — 1000, 1/4 lehekülje — 500, 1/8 lehekülje — 250 marka. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused 1/8 lehekülje suuruses 200 marka. Alalistele ja mitmekordselt kuulutajatele hinnaalandus.

„KASVATUSE“ toimetis ja talitus.

Address: TALLINNAS, Pikk tän. 54. Kõnetr. 14-63.